

Nuorten saama tuki koulussa vähentää koulutuspudokkaiden määrää ja estää syrjäytymistä

PÄÄLÖYDÖKSET

- Vähäinen koulutus on yhteydessä työttömyyteen ja heikkoon terveydentilaan.
- Nuoria kannattaa tukea heidän tarpeidensa mukaan peruskoulussa ja sen jälkeisessä koulutuksessa.
- Laaja kirjallisuuskatsaus osoitti, että useimmat koulu- ja yhteisöohjelmat ovat tehostaneet toisen asteen kouluista valmistumista. Ohjelmat on yleensä kohdistettu alempiin sosiaaliryhmiin.
- Kohdennetut tarpeenmukaiset resurssit, opiskelijahuoltopalveluiden ja yksilöllinen oppilaanohjaus ovat keinoja vähentää koulutuspudokkuutta.

Koulutuksella on yhä suurempi merkitys nyky-yhteiskunnassa pärjäämisessä ja korkea työllisyysaste on valtion menestymisen edellytys.

Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimuksessa on seurattu kaikkia vuonna 1987 syntyneitä noin 60 000 suomalaista syntymästä tähän päivään. Peruskoulun jälkeinen tutkinto puuttui noin 18 prosentilta tästä ikäluokasta. Heistä 40 prosentilla on mielenterveysongelmia. (Paananen ym. 2012.)

Tutkimuksen mukaan vain perusasteen suorittaneet kärsivät huomattavasti muita koulutusryhmiä useammin mielenterveyden häiriöistä, saavat toimeentulotukea ja tekevät rikoksia useammin. Tiedetään myös, että vain perusasteen suorittaneet nuoret kärsivät useammin terveysongelmista ja käyttävät päihteitä korkeammin koulutettuja useammin.

Matala koulutus on voimakkaasti yhteydessä työttömyyteen ja sen pitkittymiseen (esim. Ilmakunnas 2019).

25–34-vuotiaista suomalaisista, joilla ei ollut perusasteen jälkeistä koulutusta, oli OECD:n (2019) tilaston mukaan työttöminä

- vuonna 2008 miehistä 25 % ja naisista 42 %
- vuonna 2018 miehistä 37 % ja naisista 70 %.

Opiskelun tueksi on kansainvälisiä, tutkittuja keinoja

Koululaisia ja opiskelijoita voi tukea monella eri tavalla. John Hattie tutkimusryhmineen (2008, Visible...) on käynyt läpi 1 600 meta-analyysiä, joissa tavoitteena on ollut parantaa opiskelijoiden koulutustasoa. Tulosten mukaan on tärkeää, että ongelma tunnistetaan ja tukitoimet toteutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja riittävän nuorena.

Wilson ym. ovat koonneet opiskelun loppuun saattamista tukevien interventio- tutkimusten tuloksia (Wilson ym. 2011, Hahn ym. 2015). Tutkimukset käsittelevät ohjelmia, jotka on suunnattu joko kouluikäisille nuorille yleensä tai erityisille riskiryhmille. Wilson analysoi 317 tutkimusta pääasiassa Yhdysvalloista, Isosta-Britanniasta ja Kanadasta, joissa kohderyhmät vaihtelivat peruskoululaisista 18-vuotiaisiin nuoriin.

Ohjelmat kestivät keskimäärin kaksi vuotta, ja ne kohdistettiin kouluun tai koulupäivän jälkeiseen päivään. Valitut ohjelmat pyrkivät nimenomaan tukemaan koulussa vielä opiskelevia oppilaita. Suurimmassa osassa (75 %) koulun loppuun suorittamista tukeviin ohjelmiin osallistujat olivat erilaisia etnisiä vähemmistöjä sekä pääasiassa pienituloisten perheiden lapsia ja nuoria.

Osa kouluissa tehdyistä interventioista on sovellettavissa myös Suomeen, vaikka koulujärjestelmissä ja yhteiskunnissa on eroja. Taulukossa 1 on esitelty näitä ohjelmatyyppejä yhdessä niiden vaikuttavuustulosten kanssa; kuinka paljon kohderyhmässä koulunsa päättäneiden osuus kasvoi suhteessa verrokkiryhmään.

Tuulia Rotko

etunimi.sukunimi@thl.fi

Tapani Kauppinen

etunimi.sukunimi@thl.fi

Näin tutkimus tehtiin:

Julkaisu pohjautuu Pohjoismaisen Ministerineuvoston rahoittamassa hankkeessa ”Nordic Policy briefs to increase equality in health” vuonna 2018 tehtyyn yhteispohjoismaiseen julkaisuun [Policy Brief: Supporting school completion reduce health inequalities](#). Hankkeen ohjausryhmässä oli edustajat Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Suomen kansanterveyslaitoksilta tai terveysministeriöstä sekä Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen edustaja. Ohjausryhmä valitsi kolme aihetta, joista tehtiin policy brief käsikirjoitukset. Aiheet valittiin siten, että niistä löytyisi tutkimusnäyttöä eriarvoisuuden vähentämisestä ja että ne olisivat tarpeellisia kaikissa Pohjoismaissa. Tässä suomenkielisessä versiossa alkuperäistä käsikirjoitusta on sovellettu ja täydennetty Suomen olosuhteiden mukaan.

Taulukko 1. Koulunkäyntiä tukevat ohjelmatyypit, niitä koskeneet tutkimukset (N) ja koulunsa päättäneiden osuuden kasvu (%) verrokkiryhmään verrattuna.

Ohjelmatyyppi	N	%
Koulujen uudelleenjärjestelyt	105	8
Ammatilliseen koulutukseen valmistautuminen	51	16
Yhteisön palveluohjelmat	24	6
Mentorointi ja neuvonta	27	9
Täydentäviä koulutusta tukevia palveluita	28	9
Sosioemotionaalisten taitojen kehittäminen	12	14
Läsnäolon seuranta- ja valmiusohjelmat	26	7

Lähde: Hahn ym. 2015

Ohjelmien sisältö ja tavoitteet

- Koulujen uudelleenjärjestelyihin sisältyy opettajien määrän lisääminen tietyille opiskelijoille, jolloin pienemmät luokkakoot ovat mahdollisia. Joissakin ohjelmissa luotiin yksilöllisiä oppimistapoja, joissa opiskelijat työskentelivät yksilöllistä opetusta antavien opettajien kanssa.
- Ammatilliseen koulutukseen valmistautuminen sisältää työpohjaisia kursseja ja harjoittelupaikkoja työpaikoilla. Ajatuksena on auttaa opiskelijoita ajattelemaan tulevaa sijoittumistaan työelämässä.
- Yhteisön palveluohjelmissa opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat yhteisöpalveluja. Näihin ohjelmiin liittyy yleensä myös henkilökohtaisia suunnitelmia elämäntaitojen kehittämiseksi. Tällaisia toimia voivat järjestää myös kansalaisjärjestöt. (Arenas ym. 2006.)
- Mentorointi- ja neuvontaohjelmat tarjoavat koulutettuja aikuisia mentoreita tai neuvonantajia, jotka auttavat oppilaita keskittymään koulutyöhön tai uran tavoitteisiin ja käsittelemään henkilökohtaisia asioita. Mentorit ja neuvonantajat toimivat opiskelijoiden koti- ja lähiympäristössä.
- Täydentäviä koulutusta tukevia palveluita, kuten tukiopetus, ohjaus ja kotitehtävien tekemisen tuki.
- Sosio-emotionaalisten taitojen kehittäminen sisältää näiden taitojen koulutusta ja muita kognitiivisen käyttäytymisen terapian periaatteisiin liittyviä ohjelmia.
- Läsnäolon seuranta- ja valmiusohjelmat; henkilökunta valvoo opiskelijoiden koulunkäyntiä ja tarjoaa esimerkiksi mentoripalveluita osallistumisen ja koulunkäynnin tukemiseksi.

Kaikki interventiot kasvattivat valmistuneiden oppilaiden osuutta 6–16 prosenttia. Kaikkein yksinkertaisin menetelmä näyttää olevan läsnäolon seuranta, joka todennäköisesti maksaisi vähiten mutta lisäisi valmistuvien oppilaiden määrää kuudella prosentilla (Hahn ym. 2015).

Mitä ovat eriarvoisuus, sosiaalinen asema ja sosiaaliryhmä

- Eriarvoisuus on vältettävissä oleva ero, joka on epäoikeudenmukainen ja eettisesti väärin. Tässä julkaisussa tarkoitetaan erityisesti sosiaalisen aseman mukaisia systemaattisia eroja terveydentilassa, sairastavuudessa ja kuolleisuudessa.
- Tärkeimmät sosiaalista asemaa määrittävät ulottuvuudet ovat koulutus, työmarkkina-asema, ammattiin perustuva sosiaaliluokka sekä tulot ja varallisuus. Sosiaalisen aseman ulottuvuudet liittyvät toisiinsa.
- Sosiaaliryhmä on tietyn sosiaalisen ominaisuuden, esimerkiksi koulutus- tai tulotason, mukaan muodostettu väestöryhmä.

Peruskoulun oppilaanohjauksesta yksilöllisempää

Siirtyminen peruskoulusta toisen asteen opintoihin on kriittinen nivelvaihe nuoren koulutusuralla.

Perusopetuksen ohjauksen arviointitutkimuksen (Goman ym. 2020) mukaan ryhmämuotoinen ohjaus ja vertaistuen hyödyntäminen ohjauksessa eivät toteudu yhtä hyvin kuin yksilöohjaus. Nuorten elämäntilanne tulisi huomioida kokonaisvaltaisemmin, ja oppimisen vaikeuksiin ja oppimistaitoihin liittyvässä tarvelähtöisessä tuessa on kehitettävää. Kokemukset kiusaamisesta ja oppimiseen liittyvistä vaikeuksista heijastuivat myös perusopetuksen jälkeisiin opintoihin kiinnittymiseen.

Petri Niemi selvitti väitöstutkimuksessaan (2016) peruskoulun päättävien oppilaiden (n = 887) arvioita ja kokemuksia kaikkien opettajien toteuttamasta ohjauksesta ja oppilaanohjauksesta sekä niiden yhteyttä oppilaiden urapohdintaan.

Tutkimuksen mukaan perusopetuksen oppilaanohjausta edistäisi se, että koulutuksen rahoittaja määrittäisi resurssit, jolla ura- ja koulutusvalinnan ohjausta toteutetaan oppilaitoksissa. Tällöin voitaisiin joko varmistaa jokaiselle oppilaalle subjektiivinen oikeus henkilökohtaiseen ohjaukseen tai ryhtyä kehittämään ryhmäohjaukseen perustuvia työtapoja. Mikäli oppilaanohjaus resursoidaan valtakunnallisten suositusten (Opetusministeriö 2010, 45) mukaan, ohjaus voidaan rakentaa henkilökohtaisen ohjauksen varaan.

Perusopetuksen oppilaanohjaus painottuu nykyisin päättöluokalle. Puolet peruskoulun päättäneistä ilmoitti tehneensä jatkokoulutus päätöksensä vasta yhdeksännellä luokalla. Tutkimuksessa ilmeni, että mitä varhaisemmassa vaiheessa oppilas oli tehnyt jatkokoulutus päätöksensä, sitä sitoutuneempi hän oli yhteishaun koulutusvalintoihin. Tulokset rohkaisevat toteuttamaan nivelvaiheysteistyötä toisen asteen kanssa ennen päättöluokkaa.

Opinto-ohjaajan lisäksi uraohjaukseen tulisi osallistua koulun jokaisen opettajan. Kaikkien opettajien tulisi pitää yllä yhteistoimintaa ja myönteistä oppimisilmapiiriä, sillä tutkimuksen mukaan ne auttavat uravalintojen tekemistä ja jatko-opintoihin sitoutumista.

Oppilaanohjaukseen suunnattujen voimavarojen kohdentaminen uudelleen hyödyttäisi Niemen mukaan kaikkia oppilaita. Peruskoulun päättöluokalla on erilaisia jatkokoulutusuransa pohtijoita kaikissa oppilasryhmissä riippumatta todistuksen keskiarvosta.

Peruskoulun positiivinen diskriminaatio eli erityiskohtelu auttaa oppilaita

Positiivisen diskriminaation rahoituksella tarkoitetaan Helsingissä kaupungin kouluille jakamaa määrärahaa, jonka jakoon vaikuttavat huoltajien koulutustaso, perheiden tulotaso sekä ulkomaalaistaustaisten oppilaiden osuus koulujen oppilaaksiottoalueella.

Valtiontalouden tutkimuskeskuksen tutkimuksen mukaan syrjäytymisen ehkäisyyn tarkoitettu positiivisen diskriminaation määräraha lisää etenkin ulkomaalaistaustaisten oppilaiden ja kantaväestön poikien todennäköisyyttä hakeutua toisen asteen koulutukseen. Lisäksi määrärahaa saavissa kouluissa toiselle asteelle jatkavat oppilaat suuntaavat myös aiempaa useammin lukioon. (VATT 2017.)

Tutkimus (Silliman 2017) osoittaa, että pienellä panostuksella saadaan yllättävän suuria vaikutuksia. Positiivisen diskriminaation määrärahan tukitoimilla haluttomuus jatkaa toisen asteen opintoihin eli ajatus lopettaa opinnot pelkkään peruskouluun väheni

- 30 % kantasuomalaisilla pojilla
- 10 % maahanmuuttajataustaisilla pojilla
- 40 % maahanmuuttajataustaisilla tytöillä.

Lisäksi maahanmuuttajataustaisten tyttöjen lukiohalukkuus kasvoi 30 prosentilla.

Tutkimuksessa osoitetaan, että positiivisen diskriminaation rahoituksen kasvattamisen jälkeen lisärahoitusta saavien ja muiden helsinkiläiskoulujen välinen ero oppilaiden todennäköisyydessä jatkaa opintojaan heti peruskoulun jälkeen pieneni merkittävästi. Lu-

kiokoulutukseen hakeutuminen myös lisääntyi rahoitusta saavissa kouluissa, kun taas vertailukouluissa ei tapahtunut muutosta.

Olennaista tuskin on pelkkä lisärahoitus vaan se, miten rahoitus kouluissa käytetään. Tutkimuksen kohteena olleissa helsinkiläiskouluissa positiivisen diskriminaation rahoitusta käytetään eniten koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen.

Opiskeluhuollon toteutuminen lainsäädännön mukaisesti on varmistettava

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan kouluissa tehtävää yhteisöllistä oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin, oppimisen, osallisuuden ja esteettömyyden edistämiseen liittyviä toimia sekä yksilökohtaista opiskeluhoitoa eli kouluterveydenhuoltoa, kuraattori- ja psykologi-palveluja sekä monialaisesti järjestettävää yksilöllistä tukea.

Opiskeluhoito on lakisääteistä toimintaa, mutta sen toteutuksessa on suuria puutteita ja opiskeluhoitopalvelujen saatavuudessa ja työtavoissa on suuria alueellisia ja jopa koulu-kohtaisia eroja. Esimerkiksi koulupoissaolojen syyn selvittely ja tarvittavan tuen tarjoaminen ja järjestäminen oppilaalle ja koko perheelle on monialaisen opiskeluhoillon ydintehdävää.

Varhainen ja tarpeenmukainen tuki kannattaa

Sekä peruskoulussa että toisen asteen oppilaitoksissa toteutettavista oppilaita tukevista ohjelmista ja toimista on hyötyä.

- Heikommilla sosioekonomisilla alueilla olevien koulujen lisäresursointi on tutkitusti vaikuttavaa jatkokoulutukseen hakeutumisen kannalta.
- Peruskoulun oppilaanohjaus tulee olla nykyistä yksilöllisempää ja se on aloitettava aikaisemmin.
- Opiskeluhoitopalvelujen saatavuus ja yhtenäiset sisällöt on varmistettava.

Lähteet

Arenas A, Bosworth K, Kwandayi HP. Civic service through schools: An international perspective. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*. 2006;36(1):23-40.

Goman J, Rumpu N, Kiesi J, Hietala R, Hilpinen M, Kankkonen H, Kjaldman I-O, Niinistö-Sivuranta S, Nykänen S, Pantsar T, Piilonen H, Raudasoja A, Siippainen M, Toni A, Vuorinen R. (2020) Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkuja – Arviointi nuorten opintopoluista ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Hahn RA, Knopf JA, Wilson SJ, Truman BI, Milstein B, Johnson RL, et al. Programs to increase high school completion: a community guide systematic health equity review. *Am J Prev Med*. 2015;48(5):599-608.

Hattie J. *Visible Learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement* Routledge: Oxon, UK; 2008.

Ilmakunnas I. (2019) [Economic difficulties during the transition into adulthood in Finland: a register-based study](#). Turun yliopisto.

Niemi P. (2016) Ohjaus ja oppilaiden urapohdinta Turkuilaisten peruskoulun päättöluokkalaisten ohjauskokemukset urapohdinnan selittäjinä. Turun yliopisto.

OECD (2019) Table A3.2. [Trends in employment rates of 25-34 year-olds, by educational attainment and gender](#) (2008 and 2018), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. [20.2.2020].

Paananen R, Ristikari T, Merikukka M, Rämö A, Gissler M. (2012) [Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Silliman M. (2017) Targeted Funding, Immigrant Background, and Educational Outcomes: Evidence from Helsinki's "Positive Discrimination" Policy. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

VATT (2017). [Helsinkiläisnuoret hyötyvät positiivisen diskriminaation rahoituksesta](#). Tiedote 18.8.2017.

Visible Learning Plus. [The Research of John Hattie](#).

Wilson SJ, Tanner-Smith EE, Lipsey MW, Steinka-Fry K, Morrison J. (2011) Dropout Prevention and Intervention Programs: Effects on School Completion and Dropout among School-Aged Children and Youth. Campbell Systematic Reviews. 2011: 8. Campbell Collaboration.

Tämän julkaisun viite:

Rotko T, Kauppinen T. (2020) Nuorten saama tuki koulussa vähentää koulutuspuudokkaiden määrää ja estää syrjäytymistä. Tutkimuksesta tiiviisti 13/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-343-519-3 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-519-3>